

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

Viite: Lausuntopyyntö VN/13862/2022

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi maatalouden rakennetuista annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain ja kolttalain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta, ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä lakiehdotuksesta:

ELY-keskus olisi toivonut, että rakennetukien osalta olisi pystytty tekemään kokonaisvaltainen uudistus, että tuet olisi saatu vastaamaan paremmin nykymaalouden tarpeita. Varsinkin nuoren viljelijän aloitustuki olisi vaatinut uudistusta. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan lakiehdotuksen mukainen nuoren viljelijän aloitustuki jää marginaaliseksi huomioiden kaikki maataloilla tapahtuvat sukupolvenvaihdokset. Syynä tähän on mm. voimakkaasti kasvanut tilakoko, jolloin aloittava viljelijä ei pysty ottamaan tilasta haltuunsa niin isoa osaa, että tuen saamisen edellytykset täyttyisivät (määräysvalta). Koska tukimuoto ei vastaa tämänhetkistä tarvetta, on todennäköistä, että nuoren viljelijän aloitustuen määrille asettuja tavoitteita ei tulla saavuttamaan.

Toisena yleishuomiona ELY-keskus haluaa tuoda esille sen, että mikäli laissa säädetään tuen myöntäjälle/maksajalle velvollisuus tarkastaa tukeen liittyen tiettyjä asioita, kuten onko hankkeeseen myönnetty muuta rahoitusta (kaksoisrahoitus), tulee myös olla esimerkiksi järjestelmä, josta hakemuksen käsittelijä voi asian tarkistaa. Ellei tällaista järjestelmää tai muuta tietokantaa ole, tulee hallintoviranomaisen luoda selkeä menettely, jossa on kuvattu minimivaatimukset sille, millainen tarkastus on riittävä ja miten tarkastus tehdään. Vastuuta tarkastuksen menettelyjen luomiselle ja tarkastuksen riittävydestä ei saa vyöryttää ELY-keskuksen virkamiehille.

Lakiehdotuksen 8 §:ssä on esitetty ammattitaitovaatimuksesta luopumisesta, kun kyseessä on tietynlainen investointi. ELY keskus esittää, että säädösten jatkovalmistelussa (asetukset ja määräykset) lievennettäisiin myös näihin samoihin investointeihin liittyvää vaatimusta esittää hakemuksen yhteydessä kannattavuuslaskelma. Näitä laskelmia ei esimerkiksi vaadittaisi tietyn euromäärän alittavilta investoinneilta. Laskelman vaatimuksesta luopuminen pienissä investoinneissa laskee investoinnin kokonaiskustannuksia sekä vähentää byrokratiaa.

Pykäläkohtaiset kommentit:

5 § 2 mom

Tuensaajina voi ehdotuksen mukaan olla myös ojitusyhteisö, joka peruskuivatushankkeiden kannalta on erittäin hyvä asia. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan tukea voidaan myöntää ojitusyhteisölle, edellyttäen, että ojitusyhteisön jäsenet ovat maatalousyrittäjiä. Pykälän mukaan tukea ei voitaisi myöntää ojitusyhteisölle, jonka jäsenenä (osakkaina) on myös muita kuin maatalousyrittäjiä. Pykälän perusteluissa on kuitenkin mainittu, että jos tukea hakevassa ojitusyhteisössä on muitakin kuin maatalousyrittäjiä nämä osakkaat rajautuisivat tuen ulkopuolelle. Eli perustelujen mukaan tuki voitaisiinkin myöntää myös ojitusyhteisölle, jonka osakkaat eivät ole pelkästään maatalousyrittäjiä. Ehdotettu pykälä on siten ristiriidassa pykälän perustelujen kanssa.

Ojitusalueella voi olla maanviljelykäytössä olevaa vuokramaata. Lailla olisi mahdollistettava se, että saman ojitushankkeen toteuttamiseen olisi mahdollista myöntää tukea sekä ojitusyhteisölle/kiinteistönomistajien ryhmittymälle, että vuokratilajelijöiden ryhmittymälle. Pykälästä ja sen perusteluista ei nyt suoraan ilmene onko tällainen mahdollista. Lisäksi perusteluihin olisi avattava mitä vuokratilajelijöiden ryhmittymällä tarkoitetaan, ja onko yksittäisellä vuokratilajelijällä mahdollisuutta tukeen, jos hankealueella ei ole muita vuokratilajelijöitä.

8 § 2 mom.

Ehdotettu muutos nähdään hyvänä. Esitetyn lisäksi ammattitaitovaatimusehdon poistaminen tulee ulottaa koskemaan myös ojitusyhteisöä ja sen osakkaita. Peruskuivatushanke on tyypiltään sellainen, että tuen saamisen ehdoksi ei tule asettaa ammattitaitovaatimusta. Peruskuivatushankkeella on myös positiivisia ympäristövaikutuksia, joten se siten kuuluu samaan kategoriaan kuin ne investoinnit, joille nyt on esitetty, ettei ammattitaitovaatimusta vaadittaisi.

13 § 2 mom

Ehdotuksessa on esitetty, että ojitusinvestoinnista saatavan hyödyn tulee kohdistua maatalousmaahan. Käytännössä ojitushankkeen hyöty kohdistuu kaikkiin valuma-alueen kiinteistöihin. Hankealueella on myös muuta kuin maatalousmaata. Edellä kerrotusta johtuen ELY-keskus esittää, että pykälää muutetaan niin, että *hyödyn tulisi kohdistua pääasiassa maatalousmaahan*. Muutoksella mahdollistettaisiin paremmin ojitusyhteisöjen tuensaanti. Lisäksi muutos sujuvoittaisi päätöksentekoa.

Ojitussuunnitelman teosta voi aiheutua merkittäviäkin kustannuksia. Nämä kustannukset oletettavasti ovat tukikelpoisia. Voiko suunnitelman kustannukset hyväksyä kokonaisuudessaan, vaikka mukana ojituksessa olisi myös tukikelvottomien osakkaita?

Esityksestä ei nykyisellään ilmene voidaanko rakennetukilain nojalla rahoittaa myös esim. kakstasouomia ja putousportaita. Näistä saatava hyöty kohdistuu maatalousmaahan, mutta ne saattavat sijaita muualla kuin maatalousmaalla. Tämä tulisi selventää lakiin tai sen perusteluihin.

14 b §

Ehdotetusta pykälän 2 kohdasta ei selkeästi ilmene tarkastellaanko laiminlyöntien tilanne vain tukea myönnettäessä vai tarkistetaanko se myös myöhemmin maksatuksen yhteydessä. Tämä olisi hyvä tarkentaa. Pykälän perusteluissa ollaan luomassa liian raskasta menettelyä koskien pykälän kohtaa 2.

Perusteluissa on tuotu esille, että laiminlyönnin vähäisyyttä koskeva arviointi olisi tehtävä tapauskohtaisesti, mutta arvioissa otettaisiin huomioon laiminlyönnin todenneen viranomaisen arvio laiminlyönnin luonteesta. Tarkoitetaanko laiminlyönnin todenneella viranomaisella esimerkiksi verojen laiminlyönnin osalta veroviranomaista, ja yksipuolisen tuomion ollessa kyseessä käräjäoikeutta? Mikäli näin on, kuvattu menettely on liian monimutkainen ja raskas, ja hakemusten käsittely venyy mahdollisesti kuukausia. ELY-keskus ei liene voi edes velvoittaa toista viranomaista antamaan tällaista arviota, koska velvoitetta arvioinnin antamiseen ei ole lailla säädetty.

Lisäksi tuenhakijaan on voitu kohdistaa esim. tratta, joka ei ole minkään viranomaisen tutkima maksun laiminlyönti.

Arviointi maksujen laiminlyönnin vaikutuksesta tuen myöntämiseen tulisivin tehdä pelkästään ELY-keskuksen oman arvioinnin ja selvityksen pohjalta, kuten sitä on tehty jo nykyisinkin, ilman että pyydetään arviota laiminlyönnin luonteesta muulta viranomaiselta. Muilla viranomaisilla ei ole tietotaitoa arvioida laiminlyönnin vaikutusta siihen voidaanko tuki myöntää. Tarvittavat tiedot tekemäänsä arviointia varten ELY-keskus voi pyytää ensisijaisesti tuensaajalta, mutta myös esim. verottajalta, mutta mitään velvoitetta toisen viranomaisen arvion pyytämiseen ei tule edes lain perusteluilla vaatia.

20 §

ELY-keskus katsoo hyvänä muutoksena sen, että tuetun investoinnin luovutukselle ei enää vaadita haettavaksi lupaa. ELY-keskus kuitenkin esittää, että tuensaajalle asetetaan velvollisuus tiedottaa ELY-keskusta tekemästään investoinnin luovutuksesta tai yritysjärjestelystä. Ellei tällaista velvoitetta aseteta, investoinnin pysyvyyden seuranta vaikeutuu. Lisäksi ELY-keskus ei voi arvioida luovutuksen lainmukaisuutta heti luovutuksen jälkeen, ellei tietoa luovutuksesta ole. Tuensaajaa kohtaan ei ole kohtuullista, että luovutuksen tai yritysjärjestelyn lainmukaisuutta arvioidaan mahdollisesti vasta vuosia sen jälkeen, kun luovutus tai yritysjärjestely on tehty.

Ehdotetun pykälän mukaan jatkossa ei olisi enää mahdollista luovuttaa tuettua omaisuutta toiselle tukikelpoiselle yrittäjälle ilman, että tilalle hankitaan vastaavaa omaisuutta. Tällaiset tilanteet, joissa omaisuudesta (tai tilanpidosta) luovutaan ilman korvaavaa omaisuuden hankintaa ovat olleet melko yleisiäkin. Tuensaaja on esimerkiksi voinut myydä salaojitettua (tuettua) peltoa toiselle maatalousyrittäjälle tai myydä/vuokrata tuetun rakennuksen tarpeettomana tilalla tapahtuneiden tuotantomuutosten tai muiden paremmin tilanpitoa palvelevien investointien vuoksi. Tällainen luovutus ilman vastaavan omaisuuden hankkimista tulisi olla mahdollista myös jatkossa.

Pykäläehdotuksesta ei ilmene, miten pykälän perusteella tulee tulkita tilannetta, jossa tuki on myönnetty ojitusyhteisölle ja ojitusyhteisön tukikelpoinen osakas vaihtuu toiseen tukikelpoiseen tai tukikelvottomaan osakkaaseen? Entä tilannetta, jossa ojituksessa maatalouskäytössä alun perin ollut kiinteistö otetaan pysyvyysaikana pois maatalouskäytöstä tai kiinteistön omistajuus vaihtuu?

Ehdotetussa muodossa pykälä soveltuu huonosti ojitusinvestoinneissa (ojitusyhteisön sisällä) tapahtuviin muutoksiin.

46 §

1 momenttiin tulisi lisätä kohta, joka koskee tässä lausunnossa 20 §:ään ehdotetuissa luovutuksissa tapahtuneita lainvastaisuuksia.

Lisäksi tulisi lisätä kohta, joka koskee toiminnan lopettamista tai olennaista supistamista ennen määräajan päättymistä. Nyt tällaiset tapaukset eivät ole selkeästi maksun lopettamisen tai takaisinperinnän peruste, vaan peruste tulee johtaa tuen ehtojen noudattamatta jättämisen kautta. Olisi hyvä, jos tilanpidon lopettamisen tai olennaisen supistamisen vaikutus tuen maksuun ja takaisinperintään olisi tuotu selkeästi esille.

2 momentti ehdotuksen mukaisena mahdollistaisi takaisinperinnän kohtuullistamisen vain luovutustilanteissa, mutta ei toiminnan lopettamisen tai olennaisen supistamisen yhteydessä. Tämä olisi tiukennus aikaisempiin ohjelmakausiin verrattuna. ELY-keskus esittää, että takaisinperintä suhteutettaisiin aikaan myös sellaisissa tilanteissa, joissa toiminta on lopetettu tai sitä on olennaisesti supistettu ennen viiden vuoden määräajan kulumista.

Harri Väisänen
yksikön päällikön sijaisena

Kirsi Perälä
lakimies